

Dimecres 22 de desembre, 20 h
Auditori Municipal Enric Granados, Sala Simfònica

LA GRANDE CHAPELLE

Missa *Scala Aretina*

Programa (75 minuts sense pausa)

Joan Cererols (1618-1680)

O memoriale, a 4

Visus, tactus, gustus, a 4

Miquel López (1669-1723)

Salve Regina, a 3

Congratulamini, a 9

Joan Cererols (1618-1680)

Himne Ave maris stella

Francesc Valls (ca. 1671-1747)

Missa Scala Aretina

Kyrie

Kyrie eleison, a 11

Christe eleison, a 7

Kyrie eleison, a 11

Gloria

Gloria in excelsis Deo, a 11

Gratias agimus tibi, a 11

Qui tollis, a 6

Quoniam tu solus Sanctus – Cum Sancto Spiritu, a 11

Credo

Credo in unum Deum, a 11

Et incarnatus est, a 4

Crucifixus, a 11

Et resurrexit, a 11

Et ascendit, a 11

Et in Spiritum Sanctum, a 11

Sanctus

Sanctus, a 11

Benedictus qui venit [cant pla]

Hosanna in excelsis, a 11

Agnus Dei, a 11

INTÈRPRETS

La Grande Chapelle

Director: **Albert Recasens**

Sopranos: Lucía Martín Cartón , Irene Mas Salom, Axelle Bernage i Lorena García

Contratenors: David Feldman, Gabriel Díaz Cuesta, David Sagastume

Tenors: Olivier Coiffet, Tore Tom Denys, Ferran Mitjans

Baixos: Javier J. Cuevas, Víctor Cruz i Vincent de Soomer

Violins Eva Saladin, Sonoko Asabuki

Clarins: Luis González Martí, Ignacio López

Baixó : Eyal Streett

Arpa : Manuel Vilas

Violó: Marta Vicente

Orgues positius: Jorge López Escribano, Brice Saily

La Grande Chapelle és una formació vocal i instrumental de música antiga centrada en oferir noves lectures de les grans obres vocals espanyoles dels segles XVI a XVIII, amb una especial

predilecció per la producció policoral del Barroc. Des de la seva fundació ha actuat en els principals cicles i festivals de prestigi d'Europa i Amèrica per presentar programes de rigorosa estrena. Entre els nombrosos escenaris internacionals que han comptat amb les veus de

l'ensemble destaquen el del Festival Internacional Cervantino (Mèxic), el Festival de Saintes (França), el Resonanzentrum de Viena i el Festival Monteverdi (Itàlia), entre molts altres. Des de la seva fundació l'any 2005, la formació té l'objectiu de contribuir a la labor de recuperació del repertori musical hispànic. Amb aquesta mateixa voluntat de difondre el patrimoni musical van crear el seu propi segell discogràfic Lauda, amb el qual editen enregistraments d'alt interès musical i musicològic des d'una posició independent.

Lauda basa la seva activitat en dos eixos principals: explorar la relació entre la música i la literatura del Segle d'Or i recuperar la producció dels més destacats compositors de la península del Renaixement i el Barroc, especialment a través de recreacions musicològiques que situen i contextualitzen una determinada obra o autor.

La qualitat i la solvència artística dels treballs discogràfics de La Grande Chapelle els ha valgut guardons nacionals i internacionals de reconegut prestigi en l'àmbit de la música antiga com els dos "Orphée d'Or" de l'Acadèmia del Disc Líric de París els anys 2007 i 2009, el "Label of the Year" dels Prelude Classical Music Awards d'Holanda el 2007, el "Choc Classica" o el "Critic's Choice" de Gramophone.

El 2010 van rebre el I Premi FestClàssica de l'Associació Espanyola de Festivals de Música Clàssica per la seva contribució a la interpretació i recuperació de música inèdita espanyola.

Albert Recasens

Després dels seus estudis musicals a Tarragona, Barcelona, Bruges i Gant, va cursar la carrera de musicologia a la Universitat Catòlica de Lovaina, on es va doctorar amb una tesi sobre la música

escènica madrilenya del segle XVIII. Des dels inicis de la seva carrera combina la pràctica musical, la gestió i la investigació musicològica, convençut que és necessari un esforç interdisciplinari i un compromís ferm per divulgar el patrimoni musical oblidat. El 2005 va iniciar un ambiciós projecte de recuperació del patrimoni

musical espanyol amb la fundació de La Grande Chapelle i el segell discogràfic Lauda. Des de llavors ha donat a conèixer obres inèdites dels grans mestres dels segles XVI a XVIII (A. Lobo, P. Ruimonte, J.P. Pujol, C. Patiño, J. Hidalgo, C. Galán, S. Durón, J. García de Salazar, F. Valls, J. de Nebra, A. Rodríguez de Hita, F.J. García Fajer, J. Lidón, etc.), les quals constitueixen estrenes o primeres gravacions mundials.

El 2007 va assumir la direcció artística de La Grande Chapelle. D'aleshores ençà ha dirigit nombrosos concerts tant de polifonia com de música barroca.

Considera una veritable missió l'edició discogràfica, que recull els resultats de les investigacions portades a terme per les restitucions musicals de La Grande Chapelle. Des del setembre de 2019

és investigador de Creativitat i herència cultural a l'Institut Cultura i Societat (ICS) de la Universitat de Navarra.

NOTES AL PROGRAMA

A MANERA D'INTRODUCCIÓ

Moltes vegades s'ha qualificat la música com un art fet de temps que s'esvaeix en el temps. Efímera, només pot fer-se i tornar a fer-se, i sembla sempre ancorada, d'una manera misteriosa, en el passat. Possiblement per això ha estat tan vinculada en la seva història a la memòria. De manera semblant, s'ha dit sovint que la història no és altra cosa que una narració inspirada en retalls d'evidència. Encara que amb suports més longeus, els documents no poden transmetre un retrat fidel i complet del passat. Avui ens reunim aquí per commemorar —per recordar en comunitat— el naixement d'un gran compositor, tot i que sigui molt poc el que els documents ens n'expliquen. Tampoc no ens expliquen de manera completa les raons que van motivar més de cinquanta músics a implicar-se, entre 1715 i 1720, en l'agitada polèmica que va acompanyar l'obra que escoltarem avui. Per tant, potser no ens reunim pel que diu la història. Potser és la possibilitat de tenir un temps compartit, dedicat i esvaït, posat en música, el que ens porta a aplegar-nos aquí per a recordar, després de més de tres segles, la figura de Francesc Valls.

EL COMPOSITOR

El 17 de desembre de 1696, Francesc Valls va entrar al servei de la catedral de Barcelona com a suplent del mestre de capella Joan Barter. Ha estat, precisament, el document notarial on consta el seu jurament com a mestre coadjutor el que ha permès establir el seu naixement al voltant de 1671. Se sap que en els mesos previs a aquesta data havia estat mestre de capella de Santa Maria del Mar i que anteriorment havia opositat per a ingressar a la col·legiata de Mataró i a la catedral de Girona. Tot i així, la falta d'evidències fa difícil de recrear els primers anys de vida del compositor. Després de la mort de Barter el 1706, Valls va ser nomenat oficialment mestre de capella de la catedral barcelonina. Durant els anys de suplència, va ingressar a l'Acadèmia dels Desconfiats —activa entre 1700 i 1703— i va escriure la seva famosa *Missa Scala Aretina*, amb la qual avui commemorem el seu naixement i que va donar lloc a un dels debats musicals més encesos de l'època.

Entre la seva extensa producció musical destaquen les composicions religioses, moltes relacionades amb esdeveniments públics, com la signatura de la pau amb França durant el regnat de Carles II (1697) o les entrades a la ciutat de Barcelona de Felip V (1701) i l'arxiduc

Carles (1705). No obstant això, diversos aspectes de la seva biografia apunten cap a una inclinació austriacista. De fet, la querella de 1715 al voltant de la Missa *Scala Aretina* probablement va ser alimentada, a banda de causes estètiques, per la tibant situació entre les diferents faccions de la Guerra de Successió. En qualsevol cas, la seva filiació política li va comportar la destitució i el desterrament per ordre del rei Felip V el 1719. Poc se sap sobre la seva activitat en els anys que van transcórrer fins a la seva restitució el 1725 i després de la seva jubilació, tan sols un any després.

En concloure el seu servei, Valls va disposar que totes les seves obres fossin donades al capítol catedralici, on van romandre fins al seu trasllat a la Biblioteca de Catalunya el 1940. Així mateix, el compositor va voler que la música composta després de la seva jubilació es repartís, a la seva mort, entre la seu barcelonina i el monestir de Montserrat. Des de llavors i fins a 1735 es va dedicar a la redacció del seu famós tractat, el *Mapa armónico práctico*, possiblement en resposta a la ja esgotada polèmica sobre la seva missa. Aquesta obra, que va gaudir de gran popularitat i difusió malgrat no arribar a imprimir-se, demostra el seu coneixement de la tractadística musical clàssica i contemporània. El compositor va morir a Barcelona a principis de juny de 1747.

EL PROGRAMA

El programa que escoltarem avui s'estructura en dos grans blocs. El primer està conformat per obres d'alguns dels més cèlebres mestres de capella del monestir de Montserrat dels segles XVII i XVIII. El segon es dedica a la que és probablement l'obra més reconeguda de l'extensa producció de Francesc Valls: la Missa *Scala Aretina*.

La primera part s'articula com una celebració en la qual els grans músics del seu temps semblen suggerir a l'oient que l'esplendor només pot mantenir-se vigent al llarg dels segles gràcies a la commemoració. Les dues obres de Joan Cererols posen música a un fragment de l'himne eucarístic *Adoro te devote*, escrit per Tomàs d'Aquino arran de l'establiment de la festivitat del *Corpus Christi*. L'estrofa *O memoriale* al·ludeix a la memòria de la mort de Crist, portada al present en el moment de la commemoració eucarística. La segona estrofa, *Visus, tactus, gustus*, parla de com els sentits fracassen en el manteniment de la fe, i només l'oïda basta per a creure completament. És interessant apuntar que Valls va escriure vilancets per a l'Acadèmia de Sant Tomàs d'Aquino a Barcelona, i que fins i tot s'ha plantejat la possibilitat que en fos membre.

La Missa *Scala Aretina* protagonitza la segona part del concert. La seva denominació es deu al *cantus firmus* o melodia base sobre la qual es fonamenta la composició: una successió de sis notes ascendents proposades com a escala musical pel benedictí Guido d'Arezzo en el segle XI. La missa constitueix una enorme edificació polifònica per a tres solistes, dos cors de quatre veus i un cor instrumental amb clarins, violins, violó i acompanyament. El *Kyrie* comença amb una successió d'harmonies poc comunes, seguides per un *allegro* en el qual pot escoltar-se la *scala aretina* en el contralt solista, després imitada per les altres veus. La proverbial polèmica va sorgir precisament a partir d'un passatge del moviment següent, el *Gloria*: quan la veu de soprano I del segon cor entona el prec «miserere nobis» (“tingueu pietat de nosaltres”), el compositor incorpora una dissonància sense preparació, fet que ultrapassava els límits de l'ortodòxia teòrica de l'època. Al llarg de la missa s'aprecien altres passatges amb dissonàncies d'aquesta mena,

que, per a Valls i els seus defensors, no eren ofenses sinó «primores» que adornaven la música, com ell mateix escriu en el seu *Mapa armónico práctico*.

A MANERA DE CONCLUSIÓ

Malgrat les vicissituds experimentades pel compositor i els avatars que van determinar bona part de la seva carrera, la missa de Valls arriba fins avui com una de les més cèlebres mostres de la música del barroc hispànic. Les notes de Guido d'Arezzo van donar fonament a la seva composició, de la mateixa manera que els textos de Tomàs d'Aquino van inspirar els mestres de Montserrat. Igualment, els músics que avui escoltem ens revelen, a través d'aquests bells edificis sonors, la vitalitat sensorial d'un passat que, en ser recordat —portat de nou al cor—, cobra un sentit en el present.

Daniel González Camhi

TEXTOS

Joan Cererols (1618-1680)

O memoriale

*O memorial mortis Domini,
panis vivus vitam præstans homini.
Præsta meæ menti de te vivere
et te illi semper dulce sapere.*

Oh do que ens recorda la mort del Senyor,
pa vivent que vida dóna al viador.
Feu que sempre visqui de Vós el meu cor,
feu que gusti sempre la vostra dolçor.

Visus tactus gustus

*Visus, tactus, gustus in te fallitur,
sed auditu solo tuto creditur.
Credo quidquid dixit Dei Filius:
nil hoc verb Veritatis verius.*

A gust, vista i tacte amagat resteu,
però, amb sols l'oïda, segur l'home creu.
Crec tot ço que el vostre Verb ens ha parlat:
cap paraula d'altre no és més veritat.

Miquel López (1669-1723)

Salve Regina

*Salve, Regina, Mater misericordiæ,
vita, dulcedo, et spes nostra, salve.
ad te clamamus exsules filii Hevæ,
ad te suspiramus, gementes et flentes
in hac lacrimarum valle.
Eia, ergo, advocata nostra, illos tuos
misericordes oculos ad nos converte;
et Jesum, benedictum fructum ventris tui,
nobis post hoc exsilium ostende.
O clemens, O pia, O dulcis Virgo Maria.*

Salve, Reina i Mare de misericòrdia,
vida, dolcesa i esperança nostra.
A tu clamem els desterrats fills d'Eva;
a tu sospirem, gemim i plorem,
en aquesta vall de llàgrimes.
Ara, doncs, advocada nostra, gira cap a nosaltres
els teus ulls misericordiosos;
i després del nostre exili,
mostra'ns Jesús, el fruit beneït del teu ventre.
Oh clement, oh pietosa, oh dolça Verge Maria.

Congratulamini

*Congratulamini mihi omnes
qui diligitis Dominum,
quia cum essem parvula
placui Altissimo
et de meis visceribus
genui Deum et hominem.*

Alegreu-vos amb mi,
tots els qui estimeu el Senyor,
perquè, ja de petita,
vaig complaure l'Altíssim,
i de les meves entranyes
vaig engendrar el Déu i home.

Francesc Valls (ca. 1671-1747)

Missa Scala Aretina

Kyrie

*Kyrie eleison.
Christe eleison.*

Kyrie eleison.

Senyor, tingueu pietat.

Crist, tingueu pietat.

Senyor, tingueu pietat.

Gloria

Gloria in excelsis Deo,

et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

Laudamus te. Benedicimus te. Adoramus te. Glorificamus te.

Gratias agimus tibi propter magnam gloriam tuam.

Domine Deus Rex cælestis, Deus Pater omnipotens.

Domine Fili unigenite, Iesu Christe.

Domine Deus, Agnus Dei, Filius Patris.

Qui tollis peccata mundi, miserere nobis.

Qui tollis peccata mundi, suscipe deprecationem nostram.

Qui sedes ad dexteram Patris, miserere nobis.

Quoniam tu solus Sanctus.

Tu solus Dominus. Tu solus Altissimus, Iesu Christe.

Cum Sancto Spiritu, in gloria Dei Patris.

Amen.

Glòria a Déu a dalt del cel,

i a la terra pau als homes que estima el Senyor.

Us lloem, us beneïm, us adorem, us glorifiquem,

us donem gràcies per la vostra immensa glòria.

Senyor Déu, Rei celestial, Déu Pare omnipotent.

Senyor, Fill unigènit, Jesucrist.

Senyor Déu, Anyell de Déu, Fill del Pare.

Vós que lleveu el pecat del món, tingueu pietat de nosaltres.

Vós que lleveu el pecat del món, acolliu la nostra súplica.

Vós que seieu a la dreta del Pare, tingueu pietat de nosaltres.

Perquè Vós sou l'únic Sant,

Vós l'únic Senyor, Vós l'únic Altíssim, Jesucrist,

amb l'Esperit Sant, en la glòria de Déu Pare.

Amén.

Credo

Credo in unum Deum,

Patrem omnipotentem,

factorem caeli et terræ,

visibilium omnium et invisibilium.

Et in unum Dominum Iesum Christum,

Filium Dei unigenitum.

Et ex Patre natum ante omnia sæcula.

Deum de Deo, lumen de lumine,

*Deum verum de Deo vero.
Genitum, non factum,
consubstantialem Patri:
per quem omnia facta sunt.
Qui propter nos homines
et propter nostram salutem
descendit de cælis.
Et incarnatus est de Spiritu Sancto
ex Maria Virgine, et homo factus est.
Crucifixus etiam pro nobis
sub Pontio Pilato;
passus et sepultus est.
Et resurrexit tertia die,
secundum Scripturas.
Et ascendit in cælum,
sedet ad dexteram Patris.
Et iterum venturus est cum gloria,
iudicare vivos et mortuos,
cuius regni non erit finis.*

*Et in Spiritum Sanctum,
Dominum et vivificantem:
qui ex Patre Filioque procedit.
Qui cum Patre et Filio
simul adoratur et conglorificatur:
qui locutus est per prophetas.*

*Et unam Sanctam Catholicam
et Apostolicam Ecclesiam.
Confiteor unum baptisma
in remissionem peccatorum.
Et exspecto resurrectionem mortuorum.
Et vitam venturi sæculi.
Amen.*

Crec en un Déu,
Pare Totpoderós,
creador del cel i de la terra,
de totes les coses visibles i invisibles.

I en un sol Senyor, Jesucrist,
Fill unigènit de Déu,
nascut del Pare abans de tots els segles.
Déu nat de Déu, llum resplendor de la llum.
Déu veritable nascut del Déu veritable.
Engendrat, no pas creat,
de la mateixa naturalesa del Pare:
per Ell tota cosa fou creada.

El qual per nosaltres els homes
i per la nostra salvació,
davallà del cel.

I, per obra de l'Esperit Sant,
s'encarnà de la Verge Maria i es féu home.
Crucificat després per nosaltres
sota el poder de Ponç Pilat,
patí i fou sepultat,
i ressucità el tercer dia,
com deien ja les Escriptures.
I se'n pujà al cel,
on seu a la dreta del Pare.
I tornarà gloriós
a judicar els vius i els morts,
i el seu regnat no tindrà fi.

Crec en l'Esperit Sant,
que és Senyor i infon la vida,
que procedeix del Pare i del Fill.
I juntament amb el Pare i el Fill
és adorat i glorificat;
que parlà per boca dels profetes.

I en una sola Església,
Santa, Catòlica i Apostòlica.
Professo que hi ha un sol baptisme
per perdonar el pecat.
I espero la resurrecció dels morts
i la vida perdurable.
Amén.

Sanctus

*Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth.
Pleni sunt cæli et terra gloria tua.
Hosanna in excelsis.
Benedictus qui venit in nomine Domini.
Hosanna in excelsis*

Sant, Sant, Sant és el Senyor, Déu de l'univers.
El cel i la terra són plens de la vostra glòria.
Hosanna a dalt del cel!
Beneït el qui ve en nom del Senyor.
Hosanna a dalt del cel!

Agnus

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: miserere nobis.

Agnus Dei, qui tollis peccata mundi: dona nobis pacem.

Anyell de Déu, que lleveu el pecat del món, tingueu pietat de nosaltres.

Anyell de Déu, que lleveu el pecat del món, tingueu pietat de nosaltres.

Anyell de Déu, que lleveu el pecat del món, doneu-nos la pau.

Organitzen:

IBERMÚSICA

LaTemporada

Ajuntament de Lleida

Amb el suport de:

Generalitat
de Catalunya
**Departament
de Cultura**

**Ajuntament
de Barcelona**
Institut de Cultura

